

Validation of Physical Education Curriculum Model Based on Blended Learning for Elementary School

Gita Samahati¹, Mohammad Javadipour^{2✉}, Ali Akbar Rezaee³, Hojjat Hatami⁴

1. Faculty of Islamic Education and Training, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-mail: gitasamavati2211@gmail.com
2. Corresponding Author, Department of Educational Methods and Programs, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: Javadipour@ut.ac.ir
3. Department of Cultural Management, Faculty of Management and Economics, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-mail: Sun19717@yahoo.com
4. Department of Physical education, Buinzahra Branch, Islamic Azad University, Buinzahra, Iran. E-mail: Hojat.Hatami@iau.ac.ir

Article Info	ABSTRACT
Article type: Research Article	Introduction: Elementary physical education teachers do not have a model for the successful implementation of blended learning in physical education in order to apply blended learning in physical education. Therefore, the aim of the research was to validate the physical education curriculum model based on blended learning for the elementary school.
Article history: Received: 13 February 2024 Received in revised form: 26 March 2024 Accepted: 6 May 2024 Published online: 29 June 2025	Methods: The research was of mixed exploratory type (qualitative-quantitative) and sequential type. The research community included people with experience in the field of physical education curriculum with a blended learning approach. Participants were selected purposefully and by snowball method. The data collection tool was a semi-structured interview in the qualitative part and a researcher-made questionnaire in the quantitative part. The data were analyzed in the qualitative part by open, central and selective coding method and in the quantitative part by using t-test and Friedman ranking test.
Keywords: <i>Blended learning, Physical Education, primary school.</i>	Results: A number of 81 open codes, 41 central codes were identified and categorized into eight categories, then a name was chosen for each category, which are: blended learning curriculum planning system, educational institution, content and its characteristics, methods and techniques. Education, teaching and learning, characteristics of human elements of education, moral-human elements, infrastructure, equipment and technical support, school educational management (management of blended learning approach). The findings of the department showed little; Based on the t value (at the 0.01 level), the identified components were agreed upon by the participants.
	Conclusion: Each of the eight elements has a special place in the curriculum of physical education with a combined learning approach, and neglecting each of these elements in the implementation of the curriculum will affect the effectiveness of the curriculum.

Cite this article Samahati, G., Javadipour, M., Rezaee, A. A., & Hatami, H., (2025). Design and validation of physical education curriculum model with blended learning approach in elementary school. *Sport Management Journal*, 17(2); 191-210.
[DOI:http://doi.org/10.22059/JSM.2024.371458.3257](https://doi.org/10.22059/JSM.2024.371458.3257).

Journal of Sport Management by *University of Tehran Press* is licensed under [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)
| web site: <https://jsm.ut.ac.ir/> | Email: jsm@ut.ac.ir.

Extended Abstract

Introduction

Physical education and sports are integral parts of education and means to achieve mental health for today's generation. Today, physical education and sports science have an important and valuable place in the world's education system. In addition to promoting vitality and mental health, sports have a tremendous impact on the fitness and physical well-being of individuals. Considering the penetration and application of virtual learning (online and offline) in school education, especially during the covid-19 epidemic and school vacations during air pollution, physical education teachers of the elementary school to apply blended learning in education and teaching, a model for the implementation of education They do not have a body based on combined learning so that they can design physical education based on its components and increase the probability of success and effectiveness of this type of education. Therefore, the primary research question is: What components does the proposed physical education curriculum model for primary education, based on blended learning, comprise?

Methods

The current research is practical in terms of purpose. In terms of data collection, it is mixed exploratory (qualitative-quantitative) and sequential. In this type of research, first qualitative data and then quantitative data are collected and analyzed in the second stage. The research community included people with experience in the field of physical education curriculum with a blended learning approach. Participants were selected purposefully and by snowball method. The data collection tool was a semi-structured interview in the qualitative part and a researcher-made questionnaire in the quantitative part. The data were analyzed in the qualitative part by open, central and selective coding method and in the quantitative part by using t-test and Friedman ranking test.

Results

A number of 81 open codes, 41 central codes were identified and categorized into eight categories, then a name was chosen for each category, which are: blended learning curriculum planning system, educational institution, content and its characteristics, methods and techniques. Education, teaching and learning, characteristics of human elements of education, moral-human elements, infrastructure, equipment and technical support, school educational management (management of blended learning approach). The findings of the department showed little; based on the t value (at the 0.01

level), the identified components were agreed upon by the participants.

Conclusion

The educational system can use the results of this study as a curriculum model in teaching physical education with a blended learning approach. The findings of the research show that the application of the combined learning approach in the physical education lesson will be successful in the end, according to the eight components. If an educational system intends to use blended learning in physical education, it can consider these components as the requirements of the curriculum of physical education with a blended learning approach, before planning and implementing it. This approach first surveys these components in the educational system and predicts the success rate of this approach by conducting a feasibility study.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: The authors undertake that all ethical issues have been observed in this research.

Funding: The research was done without using financial resources

Authors' contribution: First author: Designing the research framework, collecting data, and interpreting the findings; Second author: Designing the problem, supervising data collection, and evaluating the findings; Third author: Evaluating the findings and editing the article; Fourth author: Evaluating the findings and editing the article.

Conflict of interest: The authors have no conflicts of interest

Acknowledgments: The respected referees are thanked for providing structural and scientific comments.

اعتباریابی الگوی برنامه درسی تربیت بدنی مبتنی بر یادگیری ترکیبی برای دوره ابتدایی

گیتا سماحتی^۱ ID، محمد جوادی پور^۲ ID، علی اکبر رضائی^۳ ID، حجت حاتمی^۴ ID

۱. دانشکده تعلیم و تربیت اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران. رایانامه: gitasamavati2211@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، گروه روش‌ها و برنامه‌های آموزشی و درسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران: Javadipour@ut.ac.ir

۳. گروه مدیریت فرهنگی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه: Sun19717@yahoo.com

۴. گروه تربیت بدنی، واحد بوئین‌زهره، دانشگاه آزاد اسلامی، بوئین‌زهره، ایران. رایانامه: hojat.hatami.93@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: پژوهشی	مقدمه: معلمان تربیت بدنی دوره ابتدایی به منظور کاربرد یادگیری ترکیبی در تربیت بدنی، الگویی برای اجرای موفقیت آمیز یادگیری ترکیبی در تربیت بدنی در اختیار ندارند. بنابراین هدف پژوهش اعتباریابی الگوی برنامه درسی تربیت بدنی مبتنی بر یادگیری ترکیبی برای دوره ابتدایی بود.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۲۴	روش پژوهش: پژوهش از نوع آمیخته اکتشافی (کیفی - کمی) و از نوع متوالی بود. جامعه پژوهش شامل افراد دارای تجربه فعالیت در حوزه برنامه درسی تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی بود. مشارکت کنندگان به صورت هدفمند و با روش گلوله برفی انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات در بخش کیفی مصاحبه نیمه‌سازمان یافته و در بخش کمی پرسشنامه محقق ساخته بود. داده‌ها در بخش کیفی به روش کدگذاری باز، محوری و انتخابی و در بخش کمی با استفاده از آزمون t و آزمون رتبه‌بندی فریدمن تحلیل شدند.
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۱/۰۷	یافته‌ها: تعداد ۸۱ کد باز، ۴۱ کد محوری شناسایی و در هشت طبقه دسته‌بندی شدند، سپس برای هر طبقه یک نام انتخاب شد که عبارت‌اند از: نظام برنامه‌ریزی درسی یادگیری ترکیبی، نهاد آموزش، محتوا و ویژگی‌های آن، شیوه‌ها و فنون آموزش، تدریس و یادگیری، ویژگی‌های عناصر انسانی آموزش، عناصر اخلاقی-انسانی، زیرساخت، تجهیزات و پشتیبانی فنی، مدیریت آموزشی مدرسه (مدیریت رویکرد یادگیری ترکیبی). یافته‌های بخش کمی نشان داد بر اساس مقدار تی (در سطح ۰/۰۱) مؤلفه‌های شناسایی شده مورد توافق مشارکت کنندگان قرار گرفت.
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۱۷	نتیجه‌گیری: هریک از عناصر هشت‌گانه جایگاه خاص در برنامه درسی تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی دارند و غفلت از هریک از این عناصر در اجرای برنامه درسی اثربخشی برنامه درسی را تحت تأثیر قرار خواهد داد.
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۴/۰۸	

کلیدواژه‌ها:

تربیت بدنی،
دوره ابتدایی،
یادگیری ترکیبی.

استناد: سماحتی، گیتا؛ جوادی پور، محمد؛ رضائی، علی اکبر؛ حاتمی، حجت (۱۴۰۴). اعتباریابی الگوی برنامه درسی تربیت بدنی مبتنی بر یادگیری ترکیبی برای دوره ابتدایی. نشریه مدیریت ورزشی، (۲) ۱۷، ۱۹۱-۲۱۰.

DOI: <http://doi.org/10.22059/JSM.2024.371458.3257>

این نشریه علمی رایگان است و حق مالکیت فکری خود را بر اساس لایسنس کپی‌رایت کامنز (CC BY-NC 4.0) به نویسندگان واگذار کرده است. آدرس نشریه: <https://jssm.ut.ac.ir/> | ایمیل: jssm@ut.ac.ir

ناشر: انتشارات دانشگاه تهران. © نویسندگان.

مقدمه

تربیت بدنی و ورزش جزء لاینفک تعلیم و تربیت و وسیله‌ای برای رسیدن به سلامت روحی نسل امروز است. امروزه دانش تربیت بدنی و علوم ورزشی در نظام آموزش و پرورش جهان، جایگاه مهم و ارزشمندی دارد. ورزش علاوه بر ایجاد نشاط، سرزندگی و بهداشت روان، تأثیرات شگرفی در تناسب اندام و سلامت جسمانی افراد دارد. از میان دانش‌آموزان مقاطع تحصیلی مختلف، دانش‌آموزان دوره ابتدایی دارای شرایط ویژه‌تری نسبت به سایر دانش‌آموزان هستند، زیرا کودک همواره در حال رشد است و رشد مطلوب و همه‌جانبه او می‌تواند در زندگی آینده‌اش بسیار مفید و مؤثر واقع شود. همچنین در دوره دبستان، تربیت و تقویت کودک از طریق بازی، امری ضروری است. فعالیت و جنب‌وجوش کودک در دوره دبستان بسیار زیاد است. کودک به اقتضای رشد ذهنی و حواس خود در این مرحله قادر است مسائل و حقایق بیشتری را نسبت به دوره‌های قبل درک کند (دروار^۱ و همکاران، ۲۰۱۷: ۱). تربیت بدنی فرایندی است که از طریق آن فرد از طریق فعالیت بدنی مهارت‌ها و آمادگی جسمانی، ذهنی و اجتماعی بهینه را به دست می‌آورد (لامپکین^۲؛ ۱۹۹۸؛ نقل از آکتوپ و کاراهان^۳، ۲۰۱۲: ۱۹۱۰).

همه کسانی که به نوعی با تربیت بدنی سر و کار دارند بر این نکته تأکید می‌ورزند که برای ساماندهی تربیت بدنی باید از مقطع ابتدایی برنامه‌ریزی و اقدام کرد. البته این سخن سنجیده مبتنی بر دلایل علمی است و ریشه در تفکر اندیشمندان تعلیم و تربیت چون کمینوس^۴، روسو^۵، پستالوزی^۶ و مونته‌سوری^۷ دارد (کندی^۸ و همکاران، ۲۰۲۱: ۲). آنها برای آموزش مدارس و رشد همه‌جانبه دانش‌آموز به‌ویژه رشد جسمانی او و استفاده از شیوه بازی و فعالیت بدنی در برنامه‌های درسی مدارس و تأثیر آن بر دوره‌های بعدی اهمیت زیادی قائل بودند (پوزو^۹ و همکاران، ۲۰۱۸: ۵۷). کمینوس ایده یادگیری از طریق فعالیت را مطرح کرد (رومئو^{۱۰} و همکاران، ۲۰۱۹: ۱). پستالوزی بر پرورش کل دانش‌آموز تأکید می‌ورزید و این به معنای پرورش سر و دست و قلب دانش‌آموز بود. فروبل از فعالیت‌های کاردستی و توپ‌های بازی برای توسعه هماهنگی چشم و دست و افزایش مهارت‌های حرکتی استفاده می‌کرد (سینگ^{۱۱} و همکاران، ۲۰۱۹: ۶۴۰).

دانش‌آموزان دوره ابتدایی در طول ساعت درس تربیت بدنی درگیر فعالیت‌های بدنی متنوع، بازی‌ها و ورزش‌های سازمان‌یافته (و به‌طور معمول نظارت‌شده) توسط آموزگار یا مربی تربیت بدنی هستند، و از این طریق فواید بی‌شماری از جمله رشد جسمانی، شناختی، عاطفی، اجتماعی، اعتمادبه‌نفس نصیبشان می‌شود. حرکت وسیله‌ای برای برقراری ارتباط و آموزش است و با آن می‌توان مفاهیم اولیه مانند وزن، جهت‌یابی، کمیت و کیفیت، زمان و مکان و در مجموع ادراک فضا را به دانش‌آموزان آموزش داد (پان^{۱۲} و همکاران، ۲۰۱۷: ۱۹۱). با توجه به کارکردهای متنوع تربیت بدنی محققان، تربیت بدنی و فعالیت بدنی را یکی از نیازهای ضروری برای دانش‌آموزان مقطع ابتدایی برشمرده‌اند. نتایج یافته‌های جانسون^{۱۳} و همکاران (۲۰۱۷: ۳۹۸) و گوتولد^{۱۴} و همکاران (۲۰۲۰: ۲۳) نیز نشان دادند که فعالیت بدنی یکی

^۱. Darvar

^۲. Lumpkin

^۳. Aktop & Karahan

^۴. Comenius (Komenský)

^۵. Rousseau

^۶. Pestalozzi

^۷. Montessori

^۸. Kennedy

^۹. Pozo

^{۱۰}. Romeo

^{۱۱}. Singh

^{۱۲}. Pan

^{۱۳}. Johnson

^{۱۴}. Guthold

از نیازهای ضروری برای دانش‌آموزان در مدارس است، زیرا این فعالیت‌ها در مهارت‌های بدنی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد، از این رو ترویج و تقویت بیشتر برای انجام فعالیت بدنی در دانش‌آموزان بیش از پیش احساس می‌شود.

علی‌رغم شناخت ارزش و اهمیت فعالیت بدنی، شواهد نشان می‌دهد دانش‌آموزان در مدارس به‌طور نسبی فعالیت بدنی کافی ندارند (بنی^۱ و همکاران، ۲۰۱۷: ۲۹۲). این می‌تواند به دلیل پیشرفت‌های تکنولوژیکی و زندگی شهرنشینی باشد. آنها وقت زیادی را در کلاس‌های درس و پشت نیمکت‌ها، پشت کامپیوتر و انجام بازی‌های کامپیوتری و بازی با موبایل و همچنین تماشای برنامه‌های تلویزیونی صرف می‌کنند و بیشتر آنها مسافت خانه تا مدرسه را با سرویس طی می‌کنند. همه اینها به شدت از میزان فعالیت بدنی آنها می‌کاهد. از سوی دیگر، توپراک^۲ و همکاران (۲۰۲۱) نیز در پژوهش خود دریافتند که برنامه درسی تربیت بدنی با محدودیت‌های مالی، سیستمی و اداری مواجه است. از سوی دیگر، اسبورنه^۳ و همکاران (۲۰۱۶) مشکلات معلمان تربیت بدنی در مقطع ابتدایی را بررسی کردند. مشکلاتی نظیر نبود مربی تخصصی برای تربیت بدنی، دستمزد پایین، زیرساخت‌های نامطمئن، کمبود مواد آموزشی، بی‌توجهی به تربیت بدنی، نامناسب بودن فضای اختصاص داده شده، تلقی تربیت بدنی به عنوان تفریح، نبود تعهد در برخی معلمان که بدون برنامه‌ریزی کار می‌کنند، بی‌انضباطی دانش‌آموزان و عدم علاقه خانواده دانش‌آموزان به درس تربیت بدنی، از مسائل شناسایی شده در درس تربیت بدنی بود.

بسیاری از متخصصان آموزش سعی می‌کنند تا روش‌های مختلف را با هم ترکیب کنند و معتقدند که یادگیری ترکیبی رویکردی امیدبخش برای حل این مشکلات است و با این رویکرد می‌توان مزیت‌های هر دو نوع آموزش الکترونیکی و آموزش سنتی را داشت. در همین زمینه یادگیری ترکیبی اصطلاح نسبتاً جدیدی است، اما مفهوم آن چندین دهه است که در حوزه‌هایی مانند آموزش مجازی وجود داشته است (جانسون و همکاران، ۲۰۱۷). دایره‌المعارف علوم و فناوری نیز یادگیری ترکیبی را به عنوان رویکردی که روش‌های مختلف آموزشی مانند یادگیری آنلاین و یادگیری سنتی (رودرو) را با هم ترکیب می‌کند، تعریف می‌کند (بنی و همکاران، ۲۰۱۷: ۲۹۲). آلتلافه^۴ (۲۰۱۶) یادگیری ترکیبی را استفاده از فناوری مدرن در فرایند یاددهی-یادگیری از طریق آمیختن اهداف، محتوا، منابع و روش‌ها در یادگیری متعارف تعریف کرد (نقل از القده^۵ و همکاران، ۲۰۱۸: ۲). یادگیری ترکیبی می‌تواند به عنوان یک برنامه یادگیری که در آن بیش از یک روش ارائه با هدف بهینه‌سازی نتایج یادگیری و اثربخشی هزینه‌ها به کار گرفته می‌شود، توصیف شود (زنگ^۶ و همکاران، ۲۰۱۷).

مطالعاتی در خصوص کاربرد رویکرد یادگیری ترکیبی در تربیت بدنی در مقاطع و زمینه‌های تحصیلی مختلف انجام شده است. بن و هوی^۷ (۲۰۲۳) در تحقیقی ملاحظات کلیدی برنامه درسی تربیت بدنی ترکیبی را در چهار طبقه ۱. ارزشیابی تکوینی، ۲. محیط (فرهنگ کلاس درس، فرهنگ مدرسه، درک فردی از تربیت بدنی)، ۳. تجهیزات (تجهیزات ورزشی، منابع یادگیری، تدارکات، لوازم التحریر) و ۴. فرایندها (رویکردهای پداگوژیکی، مدیریت کلاس درس و فرایند یادگیری و تفکر) شناسایی کردند. یافته‌های مینگ^۸ (۲۰۲۳) نشان داد نابرابری تکنولوژیکی سبب می‌شود معلمان برای انجام مسئولیت‌های آموزشی خود بیشتر احساس مسئولیت کنند. محیط آنلاین مشکلاتی را در مورد عدم آمادگی و عدم آموزش آنها در مورد استفاده از ابزارها و برنامه‌های کاربردی مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات ایجاد

1. Beni

2. Toprak

3. Osborne

4. Altlafeh

5. Al Quda

6. Zeng

7. Yen & Hui

8. Ming

می‌کند. فضا و امکانات برای انجام فعالیت‌های بدنی به‌عنوان مانعی در کلاس تربیت بدنی آنلاین شناسایی شد. [هاولی](#)^۱ (۲۰۲۲) در یک مطالعه موردی به بررسی تجارب آموزش و یادگیری تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی پرداخت. یافته‌های این پژوهش شامل چالش‌های ۱. انعطاف‌پذیری در اجرای برنامه‌های درسی و ارزیابی یادگیری، ۲. برقراری ارتباط شخصی، ۳. فقدان حمایت اجتماعی و عاطفی، ۴. نابرابری‌ها در دسترسی به فناوری اطلاعات و ارتباطات و ۵. نیاز به آموزش معلمان در مورد نحوه استفاده از یادگیری ترکیبی و فناوری‌های یادگیری از راه دور آنلاین، بود. [پراسیتیو](#)^۲ و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهش خود نشان دادند محدودیت زمانی برای جلسات حضوری در مدرسه (در یادگیری ترکیبی)، مربیان را مجبور می‌کند مطالب را به‌صورت فشرده ارائه کنند. بنابراین، دانش‌آموزان باید برای کسب اهداف روانی- حرکتی از فیلم‌های ضبط‌شده استفاده کنند. در پژوهش [راسل](#)^۳ (۲۰۲۲)، مضامین زیر احصا شد: اول، تجارب آموزشی- یادگیری که در آن با عدم حمایت و مشارکت والدین مواجه بوده‌اند، عدم ارتباط و درک مطلب، کیفیت پایین خروجی‌ها؛ دوم، پشتیبانی فنی که شامل اتصال ضعیف اینترنت، در دسترس نبودن ابزارهای فنی و سواد فنی ضعیف بود. [بلاین](#)^۴ و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی نشان دادند که محیط‌های مدرسه و محیط‌های سیاست‌گذاری (نهاد آموزش) با سطوح نفوذ متفاوت در برنامه‌ریزی برای استفاده از یادگیری ترکیبی در تربیت بدنی تأثیر دارند، همچنین نتایج این پژوهش حاکی از این بود که عوامل عمومی مدرسه، جامعه و سطح سیاست نیز در برنامه درسی تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی تأثیرگذارند. [کوناکمن](#)^۵ و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهش خود نشان دادند که محتوای آموزشی یادگیری ترکیبی در درس تربیت بدنی کافی نبوده و دانش‌آموزان نتوانسته‌اند درس را جذاب کنند. همچنین محتوای آموزشی دارای غنای کافی نبوده و در رشد عاطفی- اجتماعی دانش‌آموزان نارسایی‌هایی مشاهده شده است. [گونزالز-کالو](#)^۶ و همکاران (۲۰۲۲) به بررسی کاربرد یادگیری ترکیبی در تربیت بدنی از نظر دانشجو- معلمان پرداختند. نتایج نشان داد کاستی‌هایی در مدل تدریس مجازی وجود دارد، و اینکه احتمال دارد معلمان با استرس زیادی درگیر شوند و تدریس آنلاین از حرفه خود دلسرد شوند. [کالدرون](#)^۷ و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی دریافتند: ۱. برای موفقیت یادگیری ترکیبی در تربیت بدنی باید برنامه درسی قوی طراحی کرد؛ ۲. یادگیری ترکیبی، آموزش و یادگیری را از حوزه فعالیت و یا نظارت معلم خارج می‌کند؛ و ۳. ویژگی‌های ارزیابی در یک محیط ترکیبی و غیرترکیبی. بنابراین هنگام معرفی یادگیری ترکیبی در یک برنامه آموزشی (تربیت بدنی)، باید رویکردی یکپارچه در طراحی برنامه درسی به کار برد، برنامه درسی باید طوری باشد که تمام مؤلفه‌های آموزشی به‌هم‌پیوسته باشند و با یکدیگر ارتباط داشته باشند و ضمن ارتباط با دانش قبلی، آن را تقویت کنند. در پژوهش [چان](#)^۸ و همکاران (۲۰۲۱)، بیشتر معلمان گزارش دادند که تربیت بدنی آنلاین برای بهبود مهارت‌های حرکتی و سطح فعالیت بدنی مؤثر نیستند. همچنین مشکلات معلمان در تدریس آنلاین شامل تعاملات بین‌فردی محدود و حفظ انگیزه/ علاقه یادگیری دانش‌آموزان دشوار بود. بیشتر معلمان احساس می‌کردند که تدریس آنلاین به دلیل افزایش حجم کار در آماده‌سازی محتوا و نگرانی‌های ایمنی برنامه تمرین در خانه، استرس‌زا است. همچنین [کورج](#)^۹ و همکاران (۲۰۲۱) دریافتند که بزرگ‌ترین نگرانی‌ها در طول تدریس آنلاین تربیت بدنی ایمنی دانش‌آموزان، مالکیت معنوی منابع و کیفیت ارائه برنامه درسی است.

1. Howley

2. Prasetyo

3. Rosell

4. Blain

5. Konukman

6. González-Calvo

7. Calderon

8. Chan

9. Korcz

با توجه به مرور پژوهش‌های حوزه تربیت بدنی و یادگیری ترکیبی در ایران و خارج از ایران، به نظر می‌رسد پژوهشی که به طراحی الگوی برنامه درسی تربیت بدنی مبتنی بر یادگیری ترکیبی منجر شود، انجام نشده است تا سازمان آموزش و پرورش، مدیران و معلمان مدارس بتوانند با استفاده از الگوی طراحی شده، به ارائه برنامه درسی تربیت بدنی مبتنی بر یادگیری ترکیبی بپردازند و بخشی از مسائل و مشکلات مربوط به درس تربیت بدنی و آموزش سنتی در این درس را رفع کنند. از سوی دیگر، با توجه به نفوذ و کاربرد یادگیری مجازی (آنلاین و آفلاین) در آموزش‌های مدارس و به‌ویژه در ایام همه‌گیری کووید-۱۹ و تعطیلات مدارس در زمان آلودگی هوا، معلمان تربیت بدنی دوره ابتدایی به‌منظور کاربرد یادگیری ترکیبی در آموزش و تدریس، الگویی برای اجرای تربیت بدنی مبتنی بر یادگیری ترکیبی در اختیار ندارند تا بتوانند با تکیه بر مؤلفه‌های آن به طراحی آموزش تربیت بدنی بپردازند و احتمال موفقیت و اثربخشی این نوع آموزش را افزایش دهند. بنابراین سؤال اصلی پژوهش عبارت است از: الگوی پیشنهادی برنامه درسی تربیت بدنی آموزش ابتدایی مبتنی بر یادگیری ترکیبی دارای چه مؤلفه‌هایی است؟ و از چه اعتباری برخوردار است؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی، از نظر گردآوری داده‌ها، آمیخته اکتشافی (کیفی - کمی) و از نوع متوالی است. در این نوع پژوهش‌ها، ابتدا داده‌های کیفی و سپس در مرحله دوم داده‌های کمی گردآوری و تحلیل می‌شود. اگر بخواهیم دو روش کیفی و کمی مدنظر این پژوهش را به تفکیک بیان کنیم، در رویکرد کیفی، از روش تحقیق کیفی پدیدارشناسانه استفاده شد. اساس کار پدیدارشناسی، ساده کردن تجربه‌های افراد برای رسیدن به یک ماهیت یا ذات فراگیر و کلی است (کرسول، ۲۰۱۳؛ [عبدالملکی و قنبری](#)، ۲۰۲۱). در بخش کمی، از روش تحقیق توصیفی-پیمایشی استفاده شد. روش‌های مذکور در بخش کیفی و کمی، در نهایت در قالب یک رویکرد آمیخته استفاده شد.

در بخش میدانی، از مصاحبه نیمه‌سازمان‌یافته (در بخش کیفی) و پرسشنامه (در بخش کمی) استفاده شد. جامعه آماری پژوهش شامل کسانی بود که تجربه فعالیت در حوزه یادگیری مجازی، یادگیری ترکیبی، کاربرد یادگیری ترکیبی در تربیت بدنی و یا مطالعه و پژوهش در حوزه آموزش و یادگیری ترکیبی و تربیت بدنی داشتند. بنابراین نمونه پژوهش از بین متخصصان برنامه درسی تربیت بدنی مدارس در آموزش و پرورش، متخصصان و دست‌اندرکاران فناوری اطلاعات و ارتباطات با سابقه فعالیت در حوزه آموزش و تدریس، آموزش مجازی و یادگیری ترکیبی و مربیان تربیت بدنی دارای تجربه یادگیری ترکیبی در تربیت بدنی (به‌ویژه در دوران همه‌گیری کرونا) و سابقه بیش از ۱۰ سال آموزش در مدارس بودند. از جامعه مذکور ۱۷ نفر به‌صورت هدفمند و با روش گلوله‌برفی انتخاب شدند و فرایند انجام مصاحبه‌ها تا زمان اشباع نظری داده‌ها در مصاحبه شماره ۱۷ ادامه پیدا کرد.

فرایند انجام مصاحبه‌ها به این صورت بود که پیش از مصاحبه با متخصصان و آگاهان کلیدی (مشارکت‌کنندگان) ارتباط اولیه با آنها برقرار و توضیحات مقدماتی لازم به ایشان ارائه می‌شد. پس از کسب توافق اولیه و رضایت ایشان پروتکل و فرم مصاحبه برای آنها از طریق ایمیل یا یک رسانه اجتماعی ارسال می‌شد. در ارتباط بعدی نظر نهایی فرد برای شرکت در مصاحبه مشخص شده و پس از

موافقت، زمان و مکان مصاحبه مشخص می شد. زمان مصاحبه ها از ۴۵ تا ۹۰ دقیقه بود و مصاحبه به صورت حضوری انجام و محتوای مصاحبه با استفاده از امکانات تلفن همراه ضبط شده و سپس در نرم افزار پردازش لغت (word) پیاده سازی می شد.

برای اطمینان از روایی پژوهش، از بررسی توسط مصاحبه شوندگان و برای محاسبه پایایی کدگذاری های انجام شده، از روش های پایایی بازآزمون و پایایی توافق درون موضوعی (توافق بین دو کدگذار) استفاده شد و ضریب پایایی به دست آمده به ترتیب ۰/۸۹ و ۰/۹۱ محاسبه شد.

داده های گردآوری شده در بخش کیفی، از طریق تحلیل محتوا و به روش کدگذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل شد.

جدول ۱. مشارکت کنندگان در پژوهش

مشارکت کننده	زمینه تخصصی	سابقه (سال)	جنسیت	مشارکت کننده	زمینه تخصصی	سابقه (سال)	جنسیت
۱.م	مربی تربیت بدنی	۲۷	زن	۱۰.م	مربی تربیت بدنی	۱۳	زن
۲.م	مربی تربیت بدنی	۱۲	زن	۱۱.م	مربی تربیت بدنی	۱۱	مرد
۳.م	متخصص برنامه درسی	۱۱	مرد	۱۲.م	پژوهشگر و متخصص آموزش مجازی	۸	زن
۴.م	پژوهشگر و متخصص آموزش مجازی	۷	مرد	۱۳.م	متخصص فناوری اطلاعات و آموزش	۲۱	مرد
۵.م	متخصص برنامه درسی	۹	مرد	۱۴.م	متخصص برنامه درسی	۱۸	زن
۶.م	مربی تربیت بدنی	۱۲	زن	۱۵.م	متخصص برنامه درسی	۱۴	مرد
۷.م	مربی تربیت بدنی	۱۰	زن	۱۶.م	متخصص فناوری اطلاعات و آموزش	۱۲	مرد
۸.م	مربی تربیت بدنی	۱۷	مرد	۱۷.م	متخصص برنامه درسی (آموزش ابتدایی)	۱۵	مرد
۹.م	متخصص تربیت بدنی	۱۱	زن				

برای اعتباریابی الگو از تحلیل کمی استفاده شد، به این صورت که شاخص های استخراج شده از مصاحبه ها (کدهای فرعی) در قالب یک پرسشنامه ۸۱ گویه ای در طیف پنج گزینه ای لیکرت تنظیم و برای مشارکت کنندگان در مصاحبه ها ارسال شد. پس از دریافت پاسخ های مشارکت کنندگان، داده ها با استفاده از روش های آماری کمی (آزمون t و آزمون رتبه بندی فریدمن) تحلیل شد.

یافته های پژوهش

الف) یافته های بخش کیفی

یافته های پژوهش در جدول ۲ گزارش شده است. در این جدول کدهای باز حاصل از تحلیل مصاحبه ها، کدهای محوری که حاصل ترکیب، تلخیص و یکسان سازی کدهای مشابه است و کدهای منتخب یا انتخابی است، ارائه شده است. پس از تحلیل اولیه مصاحبه ها ۲۱۰ کد اولیه که شامل کدهای مشابه و یکسان و کدهای تکراری از نظر مفهومی بود، استخراج شد. پس از ترکیب، تلخیص و یکسان سازی کدهای مشابه، ۸۱ کد باز به دست آمد. پس از دسته بندی کدها در قالب کدهای محوری، ۴۱ کد محوری به دست آمد. کدهای محوری در هشت طبقه مشابه از نظر مفهومی دسته بندی و نامگذاری شدند (کدهای انتخابی) که عبارت اند از: ۱. نظام برنامه ریزی درسی یادگیری ترکیبی، ۲. نهاد آموزش، ۳. محتوا و ویژگی های آن، ۴. شیوه ها و فنون آموزش، تدریس و یادگیری (مدیریت کلاسی)، ۵.

ویژگی‌های عنا صر انسانی آموزش، ۶ عنا صر اخلاقی-انسانی، ۷. زیر ساخت، تجهیزات و پشتیبانی فنی و ۸. مدیریت آموزشی مدرسه (مدیریت رویکرد یادگیری ترکیبی).

نمونه‌ای از متن مصاحبه‌ها در خصوص کدهای احصاشده؛

نظام برنامه‌ریزی درسی یادگیری ترکیبی در درس تربیت بدنی: «نظام آموزشی بایستی اهداف آموزش تربیت بدنی را مانند کشورهای دیگر به بحث سلامت و تغذیه هم گسترش دهد. بخشی از آموزش‌ها مانند آموزش بهداشت محیط، بهداشت در مدرسه و خانه، آموزش محیط زیست و سلامت آن. بخشی هم مانند ارگونومی، یعنی آموزش درست نشستن در درس خواندن، موبایل به دست گرفتن نشستن پیش روی کامپیوتر و استفاده از وسایل ایمن را در آموزش‌های تربیت بدنی به کار گیرند. از این نظر اهداف آموزشی تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی نیاز به بازنگری اهداف آموزشی دارد» (م. ۵).

نهاد آموزش: «یکی از مواردی که نباید از آن غفلت کرد اقداماتی است که آموزش و پرورش باید انجام دهد. آموزش و پرورش با توجه به برنامه‌ریزی که انجام می‌دهد باید بخشی از بودجه‌اش را برای راه‌اندازی و تأمین نرم‌افزارها و پلتفرم‌های تهیه و تأمین، توزیع محتوای آموزشی همین‌طور زیرساخت فضای مجازی آموزش (رسانه‌هایی مثل شاد و شاید پیشرفته‌تر از آن) مصرف کند. محدودیت‌های مالی آموزش و پرورش زیاد است ولی برای حل بخشی از مشکلات برنامه درسی تربیت بدنی باید این اتفاق بیفتد...» (م. ۱۲).

محتوا و ویژگی‌های آن: «موضوع دیگر این است که خب با وجود ویدئوهای مختلف در اینترنت برخی از این محتواها کیفیت لازم را ندارند، یا اینکه استانداردهای لازم برای استفاده در آموزش در مقطع ابتدایی را ندارند یا مواردی هست که با فرهنگ ما همخوانی ندارند. با وجود این همه محتوای آموزشی در اینترنت لازم است که آموزش و پرورش محتوای آموزشی در قالب ویدئو و کلیپ‌های آموزشی تهیه کند و در اختیار مدارس قرار دهد تا علاوه بر رعایت سرفصل‌ها و محتوای آموزشی استانداردهای محتوایی، فنی، اصول فرهنگی و تربیتی هم در آن مدنظر قرار گرفته باشد» (م. ۳).

شیوه‌ها و فنون آموزش، تدریس و یادگیری (مدیریت کلاسی): «البته پیشنهاد من این است که مثلاً اگر دو ساعت تربیت بدنی در هفته داریم، آن دو ساعت را به تعامل با معلم تربیت بدنی بگذرانند. یعنی معلم محتوایی را در این جلسه توضیح بدهد دانش‌آموزان تمریناتی را انجام بدهند و تمرین بیشتر را از کلیپ‌ها بیاموزند. و در جلسه آینده آنها را ارزیابی کند. البته یکی از دغدغه‌های مهم در یادگیری ترکیبی ارزیابی یادگیری است که می‌توان در جلسات حضوری آنها را ارزیابی کرد» (م. ۱۰).

ویژگی‌های عناصر انسانی آموزش: «معلمان باید از دانش و مهارت کافی استفاده از فضای مجازی برخوردار باشند. باید توانمند بشوند و بعد بتوانند این امکانات را برای آموزش به کار گیرند. دوره‌های آموزشی برای معلمان طراحی و اجرا بکنیم که توانمند بشوند که چه شکلی بتوانند فضای مجازی و آموزش‌های مجازی را در اهداف خودشان به خدمت بگیرند» (م. ۱۳).

عناصر اخلاقی-انسانی: «وقتی محتوایی را مورد استفاده قرار می‌دهیم باید بدانیم که آیا محتوا پولی است یا رایگان است. خب استفاده و توزیع محتوایی که پولی است جرم محسوب می‌شود لذا باید این را در نظر بگیریم. و باید رضایت تولیدکننده محتوا جلب شود و بعد از آن مورد استفاده قرار گیرد» (م. ۱۵).

یکی از مواردی که در خصوص ویدئو ورزشی با آن مواجه خواهیم بود این است که دانش‌آموز دختر در ۹ سالگی به بلوغ می‌رسد و از نظر شرع باید پوشش کاملی داشته باشد ما نمی‌توانیم محتوایی را استفاده کنیم که این موضوع در آن لحاظ نشده باشد. همچنین وقتی از

دانش‌آموزان می‌خواهیم که تمرینی یا فعالیتی را کلیپ بسازند باید این موضوع را رعایت کنند. همچنین پخش تصاویر دختران‌های بالای ۹ سال مجاز نیست» (م. ۹).

زیرساخت، تجهیزات و پشتیبانی فنی: «بعد از محتوا، فضا، تجهیزات و امکانات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری باید فراهم شود. نرم‌افزارهای رایگان و نرم‌افزارهایی که به‌راحتی بتوان یک محتوای آموزشی تولید کرد باید در اختیار معلم و دانش‌آموز قرار گیرد» (م. ۱).

مدیریت آموزشی مدرسه (مدیریت رویکرد یادگیری ترکیبی): «پایش و نظارت، یعنی ما متأسفانه کارهای خوب را خیلی وقت‌ها خوب انجام نمی‌دهیم؛ بخش پایش نظارت ارائه بازخورد و اصلاح برنامه اگر انجام نشود ما را به منزل نمی‌رساند» (م. ۲).

در ادامه (جدول ۲) یافته‌های پژوهش در بخش کیفی (کدهای باز، محوری و انتخابی) گزارش شده است.

جدول ۲. یافته‌های پژوهش (کدهای باز، محوری و انتخابی)

کدهای انتخابی	کدهای محوری	کدهای باز
نظام برنامه‌ریزی درسی یادگیری ترکیبی	۱. ویژگی‌های اهداف برنامه درسی تربیت بدنی، ۲. توجه به نظریه‌های یادگیری در آموزش حضوری و غیرحضوری، ۳. ایجاد زمینه، بستر و فرصت‌هایی برای شکوفایی استعدادها دانش‌آموزان، ۴. رعایت اصول آموزشی و پداگوژیکی در تدوین برنامه درسی، ۵. ترکیب آموزش‌ها در درس تربیت بدنی	تطبیق اهداف مدرسه و نظام آموزشی با فعالیت‌های برنامه‌ریزی‌شده مدرسه، پیروی از اهداف برنامه درسی رسمی در طراحی درس تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی، تطبیق و هماهنگی برنامه آموزشی ترکیبی با اهداف آموزشی- برنامه‌ریزی دقیق برای تعیین اهداف آموزشی و اهداف یادگیری- توجه به اهداف رفتاری و حیطه‌های آن (حیطه‌های شناختی، روان- حرکتی و عاطفی)- کاربرد مفروضات سازنده‌گرایی در تنظیم برنامه درسی و نقش تسهیلگری معلم در فرایند آموزش- تعریف نقش برای دانش‌آموز در فرایند تولید محتوا، آموزش و یادگیری و ارزشیابی آموخته‌ها- تناسب اهداف با نیازهای دانش‌آموز و جامعه- دنبال کردن اهداف تربیت بدنی و استفاده مفید دانش‌آموزان از فضای مجازی- تقسیم‌بندی زمانی کلاس‌های مجازی و حضوری- افزایش زمان تربیت بدنی به حداقل دو برابر- پر کردن خلأ زمانی تربیت بدنی با افزودن آموزش غیرحضوری به برنامه درسی.
نهاد آموزش	۱. سیاست‌گذاری در اجرای آموزش ترکیبی در تربیت بدنی، ۲. سرمایه‌گذاری نهاد آموزش، ۳. فرهنگ‌سازی، ۴. تدوین قوانین، استانداردها و راهنماهای آموزشی، ۵. نظارت بر اجرای استانداردها	سیاست‌گذاری در اجرای آموزش ترکیبی در تربیت بدنی؛ بر اساس نتایج امکان‌سنجی، نیازسنجی و آینده‌نگری- اصلاح برنامه درسی و توجه به نیازهای آموزشی جدید، سرمایه‌گذاری نهاد آموزش در توسعه و تأمین زیرساخت آموزش مجازی، سرمایه‌گذاری نهاد آموزش در توسعه و تأمین نرم‌افزارها و پلتفرم‌های تهیه و تأمین، توزیع محتوای آموزشی- فرهنگ‌سازی استفاده از آموزش ترکیبی در تربیت بدنی توسط نهاد آموزش- اجرای یک آموزش عمومی برای والدین و خانواده‌ها برای آشنایی و ضرورت آموزش تربیت بدنی و سلامتی دانش‌آموزان و رویکرد یادگیری ترکیبی اجرایی- تهیه راهنما برای والدین و دانش‌آموزان و ابلاغ آن- تهیه راهنمای برنامه درسی آموزش ترکیبی در درس تربیت بدنی و نظارت بر اجرای آن- تهیه قوانین، استانداردها و راهنماهای آموزش تربیت بدنی با رویکرد ترکیبی.
محتوای آموزشی و ویژگی‌های آن	۱. اصول تهیه محتوای آموزشی، ۲. شکل و ویژگی‌های محتوا، ۳. کمیت محتوای آموزشی	تناسب محتوا با اهداف آموزشی- هدف، دلیل و منطق انتخاب محتوا- سازماندهی محتوا- محتوای یادگیرنده محور بدون نیاز به معلم- تعامل در محتوا- غنی، جدید و به‌روز بودن محتوا، قالب‌های محتوای آموزشی- کیفیت و استانداردهای محتوای آموزشی- تطبیق محتوا با اهداف آموزشی- جذابیت محتوای آموزش غیرحضوری برای دانش‌آموزان ابتدایی- جذابیت بصری، طراحی و گرافیک مناسب، تنوع در قالب‌های محتوایی- تأمین محتوای آموزشی.
شیوه‌ها و فنون آموزش، تدریس و یادگیری (مدیریت کلاسی)	۱. روش تدریس، ۲. روش و سبک یادگیری، ۳. روش پایش و نظارت و مدیریت کلاس درس توسط معلم، ۴. روش سنجش و ارزشیابی- بازخورد، ۵. رویکردهای آموزش در بخش آموزش مجازی (غیرحضوری).	روش‌ها و فنون آموزش در آموزش حضوری- استفاده از روش تدریس فعال- تدریس اکتشافی- مشارکت دانش‌آموز در تدریس- فنون تدریس در آموزش مجازی و حضوری- فراهم کردن فرصت‌های عملی برای یادگیری دانش‌آموز- مدیریت زمان کلاس و مدیریت محتوای آموزش غیرحضوری؛ برای هر جلسه چقدر محتوای آموزشی در منزل و خارج از مدرسه بدهیم- مشارکت دانش‌آموز و معلم، استفاده از راهبردهای شناختی و فراشناختی در یادگیری- روش پایش و نظارت مداوم بر عملکرد دانش‌آموزان- نظارت والدین- نظارت بر تمرین و یادگیری او و پیشرفت او- تناسب ارزشیابی و آزمون با آموزش‌های ارائه‌شده و توانمندی دانش‌آموز- تناسب ارزشیابی با

اهداف آموزشی- ارزشیابی در آموزش حضوری و غیرحضوری، انتخاب رویکرد مناسب یادگیری ترکیبی؛ رویکرد یادگیری معکوس.

ویژگی‌های عناصر انسانی آموزش

۱. آمادگی، مهارت‌ها و توانمندی‌های معلمان و دانش‌آموزان، ۲. مسائل روانشناختی، ۳. کار تیمی و تیم‌سازی، ۴. تعامل عناصر با یکدیگر، ۵. فرهنگ خانواده و زندگی فعال

شایستگی‌ها، مهارت‌ها و توانمندی‌های معلم، دانش‌آموز و والدین- مهارت معلم در برنامه‌ریزی و مدیریت برنامه آموزشی و حفظ تعادل حضوری-مجازی- توانمندی معلمان تربیت بدنی در آموزش صحیح حرکات در تولید محتوا- توانمندسازی در مهارت‌های فضای مجازی- تعاملات گروه‌های معلمان و کسب تجربه از یکدیگر- آمادگی دانش‌آموزان برای استفاده از آموزش مجازی از نظر سواد خواندن و نوشتن- آمادگی دانش‌آموزان برای استفاده از آموزش مجازی از نظر سواد فضای مجازی- آموزش کار با نرم‌افزارها، تولید محتوا، تعامل آموزشی در فضای مجازی-سواد دیجیتال- سواد استفاده از فناوری اطلاعات در آموزش و یادگیری- آمادگی روانشناختی دانش‌آموزان- توانمندی شناختی، علاقه و اشتیاق دانش‌آموز به کار بدون نظارت معلم-علاقه، انگیزه، اشتیاق و نگرش مثبت، پذیرش آموزش ترکیبی، احساس مسئولیت دانش‌آموز- خودتنظیم بودن، خودراهبر بودن دانش‌آموز، استقلال در یادگیری، تیم معلم-دانش‌آموز-والدین، نظارت، پایش و همراهی والدین، تعامل دانش‌آموز با معلم، دانش‌آموز با دانش‌آموز، تعامل معلمان با یکدیگر و تعامل معلم با مدیر- فرهنگ خانواده و زندگی فعال (تربیت بدنی)- آگاه کردن خانواده و مطالبه‌گر شدن خانواده در خصوص تربیت بدنی دانش‌آموز.

مسائل اخلاقی- انسانی

۱. عدالت آموزشی در کلاس درس، ۲. مسائل حقوقی، ۳. حریم خصوصی و حقوق فردی دانش‌آموز، ۴. توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان، ۵. مسائل اخلاقی و شرعی، ۶. صدور دستورالعمل‌های ایمنی برای دانش‌آموزان (حفظ ایمنی و سلامت دانش‌آموزان).

رعایت انصاف و عدالت در کلاس درس- عدالت در دسترسی همه دانش‌آموزان به امکانات کلاس مجازی- استفاده از محتواهای دارای کپی‌رایت با رعایت حقوق مؤلفه- رعایت حقوق فردی در کلاس درس و خارج از منزل- تناسب محتوا و انتظارات از دانش‌آموز در بخش آموزش مجازی- توجه به استعدادها و قابلیت‌های فردی دانش‌آموزان- صداقت والدین در آموزش‌های منزل- صداقت در آموزش مجازی از طرف دانش‌آموز (اخلاقی)-مسائل اخلاقی و شرعی در خصوص پخش تصاویر دختران بالای ۹ سال در فضای مجازی- آسیب دیدن دانش‌آموز در اثر بی‌احتیاطی و رعایت نکردن ایمنی در انجام حرکات- دستورالعمل‌ها و راهنمایی‌های ایمنی در کلاس مجازی تربیت بدنی.

زیرساخت، تجهیزات و پشتیبانی فنی

۱. فضا، امکانات و تجهیزات آموزشی- ورزشی در مدارس، ۲. تجهیزات و وسایل ورزشی در منزل، ۳. زیرساخت فضای مجازی، فناوری‌ها و امکانات فضای مجازی، ۴. امکانات نرم‌افزاری، ۵. پشتیبانی نرم و سخت از دانش‌آموز و معلم.

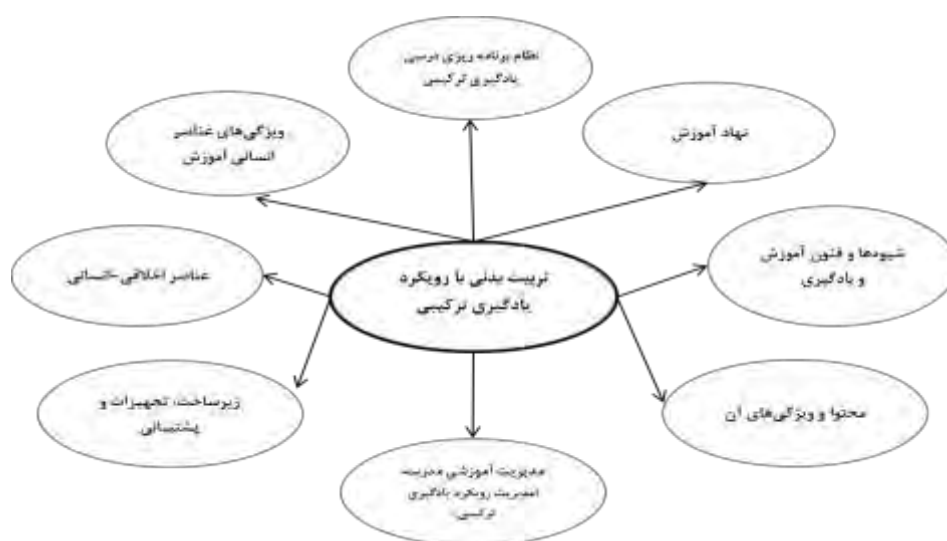
فضا، امکانات و تجهیزات آموزشی- ورزشی در مدارس، تجهیزات و وسایل ورزشی قابل دسترس در منزل، دسترسی به اینترنت ارزان قیمت یا رایگان برای دانش‌آموزان و معلمان- دسترسی به تبلت، گوشی موبایل یا تجهیزات مشابه (دانش‌آموزی) ارزان قیمت، دسترسی آسان و رایگان به نرم‌افزارهای تولید محتوای آموزشی- طراحی و توسعه وب‌سایت‌ها و برنامه‌های کاربردی قوی و مطلوب و در دسترس برای آموزش مجازی، پشتیبانی دانش‌آموز در زمان آموزش غیرحضوری، پشتیبانی از معلمان، به‌روزرسانی مداوم معلمان و مدیران و دانش‌آموزان- آموزش کار با نرم‌افزارها، تولید محتوا، اصول تولید محتوای آموزشی در قالب‌های الکترونیکی- اینترنت رایگان (یا ارزان قیمت) برای دانش‌آموزان و معلمان- امکان استفاده راحت و بدون مشکلات فنی از تجهیزات آموزش مجازی.

مدیریت آموزش و یادگیری

۱. نظارت بر رعایت استانداردهای آموزشی، ۲. مدیریت منابع، ۳. نظارت بر حسن اخلاق و عدالت آموزشی، ۴. نظارت بر اجرای قوانین و دستورالعمل‌های برنامه‌ریزی درسی، ۵. نظارت بر اجرای دستورالعمل‌های اجرای یادگیری ترکیبی، ۶. نظارت بر استفاده از محتوای آموزشی مناسب و تولید محتوا و معلمان و اصلاح.

نقش مدیر آموزش در مدیریت امکانات و تخصیص آن- نظارت بر رعایت استانداردهای آموزشی از طرف معلم، نظارت بر حسن اخلاق و عدالت آموزشی توسط معلم- پایش تناسب آموزش حضوری و غیرحضوری- نظارت بر اجرای قوانین و دستورالعمل‌های برنامه‌ریزی درسی، نظارت بر اجرای قوانین و دستورالعمل‌های اجرای یادگیری ترکیبی، نظارت بر استفاده از محتوای آموزشی مناسب و تولید محتوای آموزشی، نظارت بر تدوین و اجرای آزمون‌ها، فرایند ارزشیابی، بازخورد به تولید محتوا و معلمان و اصلاح.

بر اساس مؤلفه‌های هشت‌گانه به‌دست‌آمده از تحلیل مصاحبه‌ها الگوی برنامه درسی تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی در دوره ابتدایی طراحی شد. این الگو در شکل ۱ نمایش داده شده است.

شکل ۱. الگوی برنامه درسی تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی

پس از طراحی الگوی برنامه درسی تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی در دوره ابتدایی که شامل عناصر ۱. نظام برنامه‌ریزی درسی یادگیری ترکیبی، ۲. نهاد آموزش، ۳. محتوا و ویژگی‌های آن، ۴. شیوه‌ها و فنون آموزش، تدریس و یادگیری (مدیریت کلاسی)، ۵. ویژگی‌های عناصر انسانی آموزش، ۶. عناصر اخلاقی-انسانی، ۷. زیر ساخت، تجهیزات و پشتیبانی فنی، ۸. مدیریت آموزشی مدرسه (مدیریت رویکرد یادگیری ترکیبی) است به اعتباریابی این الگو بر اساس داده‌های کمی نظرهای مشارکت‌کنندگان در پژوهش پرداختیم که گزارش آن در ادامه ارائه شده است.

ب) یافته‌های بخش کمی

به‌منظور بررسی دیدگاه مشارکت‌کنندگان در پژوهش در خصوص اعتبارسنجی الگوی اکتشافی برخاسته از یافته‌های کیفی، یک پرسشنامه ۸۱ سؤالی در طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت طراحی و برای مشارکت‌کنندگان در پژوهش ارسال شد و پس از دریافت تمامی پرسشنامه‌ها، داده‌های به‌دست‌آمده از نظرهای مشارکت‌کنندگان تحلیل شد.

به‌منظور بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها، از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. نتایج این آزمون نشان داد با توجه به سطح معناداری به‌دست‌آمده توزیع داده‌ها نرمال است (جدول ۳).

جدول ۳. آزمون کولموگروف-اسمیرنوف

ابعاد	تعداد گویه	میانگین	کولموگروف-اسمیرنوف	سطح معناداری
نظام برنامه‌ریزی درسی یادگیری ترکیبی	۱۱	۴/۱۶	۰/۱۴۷	۰/۲۰۰
نهاد آموزش	۸	۳/۹۱	۰/۱۴۹	۰/۲۰۰
محتوا و ویژگی‌های آن	۱۰	۴/۴۱	۰/۱۳۹	۰/۲۰۰
شیوه‌ها و فنون آموزش، تدریس و یادگیری	۱۲	۴/۰۸	۰/۲۴۱	۰/۰۹
ویژگی‌های عناصر انسانی آموزش	۱۳	۳/۹۳	۰/۱۷۹	۰/۱۴۹
عناصر اخلاقی-انسانی	۱۰	۴/۰۲	۰/۱۸۴	۰/۱۲۹
زیرساخت، تجهیزات و پشتیبانی فنی	۹	۳/۹۱	۰/۱۷۰	۰/۲۰۰
مدیریت آموزشی مدرسه	۸	۳/۸۷	۰/۱۰۷	۰/۲۰۰
کل	۸۱	۴/۰۳	۰/۱۶۶	۰/۲۰۰

به منظور ارزیابی اعتبار الگو از روش کمی استفاده شد. بر این اساس با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای پرسشنامه‌های بازگشتی از نمونه آماری تحلیل شد. با توجه به اینکه پرسشنامه مورد استفاده در طیف پنج گزینه‌ای لیکرت تنظیم شده بود، میانگین فرضی عدد (۳) در نظر گرفته شد. میانگین هر یک از مؤلفه‌ها در جدول ۴ گزارش شده است که با توجه به میانگین فرضی و مقدار تی به دست آمده و با توجه به سطح معناداری به دست آمده (در سطح ۰/۰۱) می‌توان گفت مؤلفه‌های شناسایی شده مورد توافق افراد مشارکت کننده در پژوهش بوده است.

جدول ۴. آزمون تی تک نمونه‌ای

ابعاد	میانگین فرضی (۳)					شاخص آزمون t
	تعداد	میانگین تجربی	انحراف استاندارد	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری
نظام برنامه‌ریزی درسی	۱۷	۴/۱۶	۰/۲۴۵	۱۹/۴۵	۱۶	۰/۰۰۰
نهاد آموزش	۱۷	۳/۹۱	۰/۳۳۰	۱۱/۴۶	۱۶	۰/۰۰۰
محتوا و ویژگی‌های آن	۱۷	۴/۴۱	۰/۱۳۱	۴۴/۱۸	۱۶	۰/۰۰۰
شیوه‌ها و فنون آموزش، تدریس	۱۷	۴/۰۸	۰/۲۱۶	۲۰/۶۳	۱۶	۰/۰۰۰
ویژگی‌های عناصر انسانی آموزش	۱۷	۳/۹۳	۰/۲۸۸	۱۳/۲۰	۱۶	۰/۰۰۰
عناصر اخلاقی-انسانی	۱۷	۴/۰۲	۰/۳۱۱	۱۳/۵۵	۱۶	۰/۰۰۰
زیرساخت، تجهیزات و پشتیبانی	۱۷	۳/۹۱	۰/۲۴۵	۱۵/۳۳	۱۶	۰/۰۰۰
مدیریت آموزشی مدرسه	۱۷	۳/۸۷	۰/۲۸۰	۱۲/۸۸	۱۶	۰/۰۰۰
مجموع	۸۱	۴/۰۳	۰/۱۲۸	۳۳/۳۰	۱۶	۰/۰۰۰

به منظور رتبه‌بندی مؤلفه‌ها از آزمون ناپارامتریک فریدمن استفاده شد. بر اساس یافته‌های جدول ۵ به ترتیب مؤلفه‌های محتوا و ویژگی‌های آن، نظام برنامه‌ریزی درسی یادگیری ترکیبی، شیوه‌ها و فنون آموزش، تدریس و یادگیری، عناصر اخلاقی-انسانی، نهاد آموزش، زیرساخت، تجهیزات و پشتیبانی فنی، ویژگی‌های عناصر انسانی آموزش و مدیریت آموزشی مدرسه در رتبه‌های اول تا هشتم قرار دارند.

جدول ۵. آزمون رتبه‌بندی فریدمن

ابعاد	رتبه در میانگین	رتبه در گروه	خی دو	سطح معناداری
نظام برنامه‌ریزی درسی یادگیری ترکیبی	۲	۵/۷۹	۴۴/۶۹۱	۰/۰۰۰
نهاد آموزش	۵	۳/۴۷		
محتوا و ویژگی‌های آن	۱	۷/۴۷		
شیوه‌ها و فنون آموزش، تدریس و یادگیری	۳	۴/۷۶		
ویژگی‌های عناصر انسانی آموزش	۷	۳/۲۶		
عناصر اخلاقی-انسانی	۴	۴/۴۱		
زیرساخت، تجهیزات و پشتیبانی فنی	۶	۳/۵۶		
مدیریت آموزشی مدرسه	۸	۳/۲۶		

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام پژوهش طراحی و اعتباریابی الگوی برنامه درسی تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی در دوره ابتدایی بود. به منظور شناسایی مؤلفه‌های الگوی یادگیری ترکیبی برنامه درسی تربیت بدنی دوره ابتدایی در ایران از ابزار مصاحبه استفاده شد و داده‌های مصاحبه با استفاده از کدگذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل شده و در نهایت مؤلفه‌های الگوی مدنظر پژوهش شناسایی شدند. کدهای انتخابی

عبارت بودند از: ۱. نظام برنامه‌ریزی درسی یادگیری ترکیبی، نهاد آموزش، ۳. محتوا و ویژگی‌های آن، ۴. شیوه‌ها و فنون آموزش، تدریس و یادگیری (مدیریت کلاسی)، ۵. ویژگی‌های عناصر انسانی آموزش، ۶. عناصر اخلاقی-انسانی، ۷. زیرساخت، تجهیزات و پشتیبانی فنی، ۸. مدیریت آموزشی مدرسه (مدیریت رویکرد یادگیری ترکیبی). همچنین یافته‌های پژوهش در بخش کمی نشان داد، الگوی طراحی شده از نظر مشارکت‌کنندگان دارای مطلوبیت لازم است.

نظام برنامه‌ریزی درسی یادگیری ترکیبی: اولین مؤلفه شناسایی شده در این پژوهش «نظام برنامه‌ریزی درسی یادگیری ترکیبی» است. نظام برنامه درسی یادگیری ترکیبی در این پژوهش شامل ۱. ویژگی‌های اهداف برنامه درسی تربیت بدنی، ۲. توجه به نظریه‌های یادگیری در برنامه درسی یادگیری ترکیبی، ۳. ایجاد زمینه، بستر و فرصت شکوفایی استعدادها دانش‌آموزان، ۴. رعایت اصول آموزشی و پداگوژیکی در تدوین برنامه درسی، ۵. ترکیب آموزش‌ها در درس تربیت بدنی است. با در کنار هم قرار گرفتن این عناصر یک نظام محتوایی-اجرایی مبتنی بر اصول آموزشی شکل می‌گیرد. مؤلفه‌های این نظام، موجبات جذب دانش‌آموزان و معلمان به کاربرد یادگیری ترکیب در درس تربیت بدنی را فراهم می‌کند. **کالدرون** و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهش خود دریافتند که برای موفقیت یادگیری ترکیبی در تربیت بدنی بایستی نظام برنامه درسی قوی طراحی کرد و هنگام معرفی یادگیری ترکیبی در یک برنامه تربیت بدنی، باید یک رویکرد یکپارچه در طراحی برنامه درسی به کار برد، نظام برنامه درسی باید طوری باشد که تمام مؤلفه‌های آموزشی به هم پیوسته باشند و با یکدیگر ارتباط داشته باشند و ضمن ارتباط با دانش قبلی آن را تقویت کنند. **ین و هوی** (۲۰۲۳) در پژوهش خود دریافتند فرایندهای آموزش ترکیبی در درس تربیت بدنی شامل رویکردهای پداگوژیکی، مدیریت کلاس درس و فرایند یادگیری و تفکر است، بنابراین باید در طراحی برنامه درسی اصول پداگوژیکی یادگیری ترکیبی مدنظر قرار گیرد.

نهاد آموزش: مسائل مربوط به نهاد آموزش شامل ۱. سیاستگذاری در اجرای آموزش ترکیبی در تربیت بدنی، ۲. سرمایه‌گذاری نهاد آموزش، ۳. فرهنگ‌سازی، ۴. تدوین قوانین، استانداردها و راهنماهای آموزشی و ۵. نظارت بر اجرای استانداردهاست. **ین و هوی** (۲۰۲۳) محیط را شامل فرهنگ کلاس درس، فرهنگ مدرسه، درک فردی از تربیت بدنی در نظر گرفتند و به این ترتیب یکی از تأکیدات آنها در خصوص یادگیری ترکیبی در تربیت بدنی توجه به فرهنگ کلاس درس و فرهنگ مدرسه در زیرمجموعه نهاد آموزش بود که از این نظر یافته‌های پژوهش مذکور با یافته‌های پژوهش حاضر همخوانی دارد. **بالین** و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی نشان دادند که محیط‌های مدرسه و محیط‌های سیاستگذاری (نهاد آموزش) با سطوح نفوذ متفاوت در برنامه‌ریزی برای استفاده از یادگیری ترکیبی در تربیت بدنی تأثیر دارند، همچنین نتایج این پژوهش حاکی از این بود که عوامل عمومی مدرسه، جامعه و سطح سیاست نیز در برنامه درسی تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی تأثیرگذارند.

محتوا و ویژگی‌های آن: مؤلفه «محتوای آموزشی» عنصری است که تمام فعالیت برنامه‌ریزی درسی معطوف به تحقق آن است. محتوا شامل دانش و مهارت مورد نیاز دانش‌آموزان (جامعه هدف) است و توجه به آن و ویژگی‌های آن عاملی در پیشبرد موفقیت‌آمیز اجرای آموزش ترکیبی است. با توجه به اینکه تنظیم محتوا در یادگیری ترکیبی اصول و شرایط خاص خود را دارد، توجه به محتوا و ویژگی‌های آن اهمیت زیادی دارد. بر اساس یافته‌های پژوهش، مؤلفه «محتوا و ویژگی‌های آن» در آموزش تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی شامل مؤلفه‌های ۱. اصول تهیه محتوای آموزشی، ۲. شکل و ویژگی‌های محتوا، ۳. کمیت محتوای آموزشی است. این مؤلفه‌ها در مجموع شامل شاخص‌های تناسب محتوا با اهداف آموزشی-هدف، دلیل و منطق انتخاب محتوا-سازماندهی محتوا-محتوای یادگیرنده محور بدون نیاز به معلم-تعامل در محتوا-غنی، جدید و به‌روز بودن محتوا، قالب‌های محتوای آموزشی-کیفیت و استانداردهای محتوای آموزشی-تطبیق محتوا با اهداف آموزشی-جذابیت محتوایی آموزش غیرحضور برای دانش‌آموزان ابتدایی-جذابیت بصری، طراحی و گرافیک مناسب، تنوع در قالب‌های محتوایی-تأمین محتوای آموزشی، شاخص‌های اصلی یک محتوای مناسب برای آموزش تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی است.

یکی از عناصر محتوا و ویژگی‌های آن، اصول تهیه محتوای آموزشی است. [پراستیو](#) و همکاران (۲۰۲۲) در خصوص کمیت محتوای آموزشی نشان دادند که محدودیت زمانی برای جلسات حضوری در مدرسه (در یادگیری ترکیبی)، مربیان را مجبور می‌کند مطالب را به صورت فشرده ارائه کنند. بنابراین دانش‌آموزان باید برای به دست آوردن اهداف روانی- حرکتی از فیلم‌های ضبط شده استفاده کنند. [کوناکمن](#) و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهش خود نشان دادند که محتوای آموزشی یادگیری ترکیبی در درس تربیت بدنی کافی نبوده است و دانش‌آموزان نتوانسته‌اند درس را جذاب کنند. همچنین محتوای آموزشی دارای غنای کافی نبوده و در رشد عاطفی- اجتماعی دانش‌آموزان نارسایی‌هایی مشاهده شده است. یافته‌های [چان](#) و همکاران (۲۰۲۱) حاکی از آن بود که بیشتر معلمان احساس می‌کردند که تدریس آنلاین به دلیل افزایش حجم کار در آماده‌سازی محتوا، استرس‌زاست. به طور کلی یافته‌های پژوهش با یافته‌های [کوناکمن](#) و همکاران (۲۰۲۲)، [پراستیو](#) و همکاران (۲۰۲۲) و [راسل](#) (۲۰۲۲) مطابقت دارد.

شیوه‌ها و فنون آموزش، تدریس و یادگیری (مدیریت کلاسی): رویکرد، شیوه و فنون تدریس در یادگیری ترکیبی، انتقال محتوا از منبع آموزش به گیرنده آموزش را تسهیل می‌بخشد. این مؤلفه شامل مواردی نظیر ۱. روش تدریس، ۲. روش و سبک یادگیری، ۳. روش پایش و نظارت و مدیریت کلاس درس توسط معلم، ۴. روش سنجش و ارزشیابی- بازخورد، ۵. رویکردهای آموزش در بخش آموزش مجازی (غیرحضوری) است. حیطه روش‌ها و فنون تدریس بسیار گسترده و انواع آن بسیار متنوع است. معلمان و مربیان تربیت بدنی باید بتوانند مطابق با رویکرد آموزشی مدنظر و شرایط دانش‌آموزان و اهداف و محتوای آموزشی فنون مناسبی را انتخاب کنند و به کار گیرند. یافته‌های پژوهش با یافته‌های [کالدرون](#) و همکاران (۲۰۲۱) که در پژوهش خود فعالیت‌های تدریس و یادگیری و فعالیت‌های ارزیابی را از مؤلفه‌های مهم تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی شناسایی کردند، مطابقت دارد. همچنین با یافته‌های [هاولی](#) (۲۰۲۲) که در پژوهش خود انعطاف‌پذیری در تدریس و ارزیابی یادگیری را مدنظر قرار داد، [ین و هوی](#) (۲۰۲۳) که در پژوهش خود مؤلفه‌های مدیریت کلاس درس، شایستگی‌های معلمان در تدریس، روش‌های ارزشیابی و فرایند یادگیری و تفکر در تدریس در یادگیری ترکیبی را شناسایی کردند، مطابقت دارد.

ویژگی‌های عناصر انسانی آموزش: در مباحث آموزشی، علاوه بر مسائل تخصصی که در حوزه مربوطه وجود دارد، مسائل مربوط به عناصر انسانی آموزش (دانش‌آموز، معلم، کارکنان مدرسه) نیز از مسائلی که باید مدنظر قرار گیرد. زمانی که طراحی برنامه درسی با توجه به شرایط دانش‌آموزان تدوین می‌شود، لازم است ویژگی‌های روانشناختی و مسائل مربوط به آن نیز لحاظ شود. این موضوع با مسائلی مانند ۱. آمادگی، مهارت‌ها و توانمندی‌های معلمان و دانش‌آموزان، ۲. مسائل روانشناختی، ۳. کار تیمی و تیم‌سازی، ۴. تعامل عناصر با یکدیگر و ۵. فرهنگ خانواده و زندگی فعال سر و کار دارد. بدون توجه به مسائل انسانی دانش‌آموزان و معلمان، نمی‌توان عملی شدن برنامه درسی تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی را پیش‌بینی کرد. یافته‌های پژوهش در خصوص مسائل روانشناختی معلمان با یافته‌های [گونزالز-کالو](#) و همکاران (۲۰۲۲) در خصوص استرس معلم و دلسردی از معلمی در هنگام تدریس آنلاین مطابقت دارد. همچنین یافته‌های پژوهش با یافته‌های [چان](#) و همکاران (۲۰۲۱) که در پژوهشی فقدان آموزش عملی، عدم انگیزه/ علاقه یادگیری دانش‌آموزان و تعاملات بین‌فردی محدود را به عنوان مؤلفه‌های تعیین‌کننده در عدم اثربخشی یادگیری ترکیبی در درس تربیت بدنی شناسایی کردند، مطابقت دارد. بنابراین یافته‌های پژوهش‌های مذکور و پژوهش حاضر مدنظر قرار دادن مسائل مربوط به معلمان و دانش‌آموزان در یادگیری ترکیبی در درس تربیت بدنی، می‌تواند به موفقیت و اثربخشی این برنامه درسی کمک کند.

عناصر اخلاقی- انسانی: توجه به عناصر اخلاقی- انسانی در کار تعلیم و تربیت عنصری مهم و تعیین‌کننده است. مسائل اخلاقی با مسائل بنیادین انسانی ارتباط دارد و در فرایند آموزش یکی از اصول اولیه توجه به مباحث اخلاقی است. در این پژوهش مؤلفه‌های ۱. عدالت آموزشی در کلاس درس، ۲. مسائل حقوقی، ۳. حریم خصوصی و حقوق فردی دانش‌آموز، ۴. توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان، ۵. مسائل اخلاقی و شرعی، ۶. صدور دستورالعمل‌های ایمنی برای دانش‌آموزان در مجموع به عنوان عناصر اخلاقی- انسانی نامگذاری شدند. یافته‌های پژوهش با یافته‌های [چان](#) و همکاران (۲۰۲۱) که دریافتند تدریس آنلاین در تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی به دلیل افزایش حجم کاری معلمان در آماده‌سازی محتوا و نگرانی‌های ایمنی برنامه تمرین در خانه، استرس‌زا است، مطابقت و همخوانی دارد.

چراکه استرس‌زا بودن فعالیت‌های آموزشی به عناصر آموزشی آسیب می‌رساند و این موضوع از نظر اخلاقی و انسانی پسندیده نیست. از سوی دیگر نگرانی‌های معلمان از میزان ایمنی برنامه‌های تمرین در خانه (برای دانش‌آموزان) مسئله‌ای است که به تدوین دستورالعمل‌های مراقبتی از سوی آموزش و پرورش نیاز دارد. همچنین یافته‌های پژوهش با یافته‌های [مینگ \(۲۰۲۳\)](#) که نشان داد نابرابری تکنولوژیکی یکی از مسائل یادگیری ترکیبی در درس تربیت بدنی است، مطابقت دارد. همچنین [هاولی \(۲۰۲۲\)](#) در پژوهش خود مسائل و چالش‌هایی مانند فقدان حمایت اجتماعی و عاطفی و نابرابری‌ها در دسترسی به فناوری اطلاعات و ارتباطات را در تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی شناسایی کرد که با یافته‌های پژوهش حاضر مطابقت و همخوانی دارد. [کورچ و همکاران \(۲۰۲۱\)](#) در پژوهش خود نشان دادند که بزرگ‌ترین نگرانی‌های تدریس آنلاین تربیت بدنی از نظر ایمنی دانش‌آموزان، مالکیت معنوی منابع و کیفیت ارائه برنامه درسی است که این یافته‌ها با یافته‌های پژوهش حاضر همخوانی دارد.

زیرساخت، تجهیزات و پشتیبانی فنی: کلاس تربیت بدنی در حالت مرسوم و سنتی خود نیازمند زیرساخت‌های ورزشی (فضاهای ورزشی، امکانات، تجهیزات و ملزومات) است که مدارس سنتی با مشکلات زیادی در تأمین این موارد مواجه‌اند. اما وقتی سخن از یادگیری ترکیبی در تربیت بدنی به میان می‌آید این مسئله جدی‌تر از قبل می‌شود و به‌نظر می‌رسد یکی از الزامات حیاتی که در امکان‌سنجی برگزاری کلاس‌های تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی باید مورد توجه قرار گیرد، تأمین زیرساخت و تجهیزات تخصصی و همچنین پشتیبانی از دانش‌آموزان است. ۱. فضا، امکانات و تجهیزات آموزشی-ورزشی در مدارس، ۲. تجهیزات و وسایل ورزشی در منزل، ۳. زیرساخت فضای مجازی، فناوری‌ها و امکانات فضای مجازی، ۴. امکانات نرم‌افزاری و ۵. پشتیبانی نرم و سخت از دانش‌آموز و معلم، مواردی است که برای آموزش درس تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی در پژوهش حاضر شناسایی شد. [کوناکمن و همکاران \(۲۰۲۲\)](#) فقدان تجهیزات مناسب خانه، عدم دسترسی یا محدودیت دسترسی به اینترنت، مشکلات مربوط به اتصال رایانه، تبلت یا گوشی هوشمند به اینترنت را از مسائل یادگیری ترکیبی در درس تربیت بدنی در مدارس ابتدایی شناسایی کردند. [مینگ \(۲۰۲۳\)](#) نیز نشان داد فضا و امکانات برای انجام فعالیت‌های بدنی مانع مهمی در کلاس تربیت بدنی آنلاین است. [پراستیو و همکاران \(۲۰۲۲\)](#) در پژوهش خود دریافتند آموزش آنلاین (در یادگیری ترکیبی) اغلب به دلیل اتصال ضعیف اینترنت با مشکل مواجه می‌شود، که ممکن است روند یادگیری را مختل کند. این مورد به مسائل زیرساختی و تجهیزاتی تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی مربوط است و با یافته‌های پژوهش حاضر همخوانی دارد. به‌طور کلی، یافته‌های پژوهش با یافته‌های [مینگ \(۲۰۲۳\)](#)، [بن و هوی \(۲۰۲۳\)](#)، [راسل \(۲۰۲۲\)](#)، [پراستیو و همکاران \(۲۰۲۲\)](#)، [بلاین و همکاران \(۲۰۲۲\)](#) و [کورچ و همکاران \(۲۰۲۱\)](#) همخوانی دارد.

مدیریت آموزشی مدرسه (مدیریت رویکرد یادگیری ترکیبی): مدیریت رویکرد یادگیری ترکیبی از طریق مدیریت آموزشی مدرسه، به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های هشت‌گانه در الگوی برنامه درسی تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی از نظر متخصصان و معلمان تربیت بدنی شناسایی شد. این عنصر شامل ۱. نظارت بر رعایت استانداردهای آموزشی، ۲. مدیریت منابع، ۳. نظارت بر حسن اخلاق و عدالت آموزشی، ۴. نظارت بر اجرای قوانین و دستورالعمل‌های برنامه‌ریزی درسی، ۵. نظارت بر اجرای دستورالعمل‌های اجرای یادگیری ترکیبی، ۶. نظارت بر استفاده از محتوای آموزشی مناسب و تولید محتوای آموزشی، ۷. نظارت بر ارزشیابی و بازخورد است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود این عنصر بر دو جنبه مدیریتی و نظارتی در اجرای رویکرد یادگیری ترکیبی در درس تربیت بدنی تأکید دارد. برنامه آموزشی مطلوب و باکیفیت با مدیریت و نظارت اثربخش به نتیجه مدنظر برنامه‌ریزان دست خواهد یافت و بدون مدیریت و نظارت مشکلات بسیاری در مسیر اجرای برنامه پیش می‌آید. [کالدرون و همکاران \(۲۰۲۱\)](#) در پژوهش خود دریافتند یادگیری ترکیبی، آموزش و یادگیری را از حوزه فعالیت و یا نظارت معلم خارج می‌کند، بنابراین طراحان آموزش باید تدابیری بیندیشند که نظارت مدیران و مربیان تربیت بدنی بر یادگیری به‌طور مؤثر انجام گیرد.

امروزه با توجه به پیشرفت فناوری اطلاعات و ارتباطات و نفوذ آن در نظام‌های آموزشی و همچنین مسائل موجود در آموزش سنتی و محدودیت‌های موجود در نظام‌های آموزشی، این امکان مهیا شده است که نظام‌های آموزشی از قابلیت‌های بالای فناوری در پیشبرد اهداف آموزشی استفاده کنند. در این خصوص، یادگیری ترکیبی یکی از قالب‌های آموزشی ضروری است که می‌تواند با ترکیب راهبردها، فناوری‌ها،

ابزارها، روش‌ها و اهداف آموزش سنتی و الکترونیکی، کیفیت یادگیری دانش‌آموزان را در درس تربیت بدنی بهبود بخشد، راهبردهای یادگیری فعال را بهینه کند و در نهایت عملکرد دانش‌آموزان را ارتقا بخشد و نتایج یادگیری دانش‌آموزان برای نظام آموزشی بهبود بخشد. هدف از ترکیب یادگیری الکترونیکی و یادگیری سنتی در درس تربیت بدنی این است که یادگیری ترکیبی بتواند مشکلاتی که در آموزش الکترونیکی (آنلاین و آفلاین) تربیت بدنی و آموزش سنتی تربیت بدنی را به حداقل ممکن کاهش دهد. یادگیری ترکیبی در درس تربیت بدنی، می‌تواند به عنوان یادگیری تسهیل شده از طریق ترکیبی مؤثر از روش‌های مختلف ارائه مطالب، آموزش و یادگیری، بخشی از مسائل مربوط به آموزش الکترونیکی و آموزش سنتی را حل کند. از طرفی، برای به حداکثر رساندن نتیجه یادگیری و اثربخشی هزینه ارائه برنامه‌های آموزشی تربیت بدنی، می‌توان از رویکرد یادگیری ترکیبی استفاده کرد.

نظام آموزشی می‌تواند از نتایج این تحقیق، به عنوان یک الگوی برنامه درسی در آموزش تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی استفاده کند. یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده این است که در نهایت کاربرد رویکرد یادگیری ترکیبی در درس تربیت بدنی با توجه به مؤلفه‌های هشت‌گانه موفقیت‌آمیز خواهد بود. در صورتی که یک نظام آموزشی قصد استفاده از یادگیری ترکیبی در تربیت بدنی را داشته باشد، می‌تواند با در نظر گرفتن این مؤلفه‌ها به عنوان الزامات برنامه درسی تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی، قبل از اقدام به برنامه‌ریزی و اجرای این رویکرد، ابتدا به پیمایش این مؤلفه‌ها در نظام آموزشی بپردازد و با انجام یک مطالعه امکان‌سنجی میزان موفقیت‌آمیز بودن این رویکرد را پیش‌بینی کند. بر این اساس پیشنهاد می‌شود:

۱. متخصصان برنامه درسی و برنامه‌ریزان آموزشی در تدوین برنامه درسی تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی، بر اساس نظریه‌های یادگیری در برنامه درسی یادگیری ترکیبی و اصول آموزشی و پداگوژیکی مرتب بر آموزش ابتدایی، برنامه درسی تربیت بدنی با رویکرد یادگیری ترکیبی برای آموزش ابتدایی تدوین کنند؛

۲. با توجه به وضعیت موجود در خصوص آلودگی هوا و کمبود امکانات تربیت بدنی در مدارس، نظام آموزش و پرورش یادگیری ترکیبی در برنامه درسی تربیت بدنی آموزش ابتدایی را در اولویت برنامه‌های خود قرار دهند و علاوه بر سیاستگذاری کلان در این زمینه و تأمین بودجه مورد نیاز، اقدامات خود را معطوف به فرهنگ‌سازی، تدوین قوانین، استانداردها و راهنماهای آموزشی معطوف کند؛

۳. نظام‌های آموزشی، در طراحی محتوای یادگیری ترکیبی به ویژگی‌های محتوا در هر دو بعد این رویکرد (آموزش مجازی و آموزش سنتی) توجه کنند و قابلیت‌ها، محدودیت‌ها و اصول طراحی محتوای هر دو رویکرد را در نظر بگیرند؛

۴. معلمان (به عنوان طراحان آموزشی) در طراحی برنامه درسی یادگیری ترکیبی در درس تربیت بدنی، مؤلفه‌های روانشناختی نظیر میزان سازگاری دانش‌آموزان با شرایط، محیط و شیوه آموزشی جدید، میزان خودتنظیمی، باور به یادگیری ترکیبی در تربیت بدنی، نیازهای روانشناختی، استقلال، انگیزه و علاقه دانش‌آموزان به یادگیری در محیط مجازی را مدنظر قرار دهند و با توجه به وضعیت مؤلفه‌های مذکور برنامه درسی طراحی کنند؛

۵. نظام آموزشی زیرساخت، تجهیزات و پشتیبانی مورد نیاز پیاده‌سازی بخش مجازی آموزش ترکیبی را تأمین کند.

تقدیر و تشکر

از تمامی افرادی که ما را در نگارش این تحقیق یاری کردند کمال تشکر را داریم. همچنین از داوران محترم نشریه که با ارائه نظرهای علمی سبب بهبود مقاله از نظر ساختاری و علمی شدند، سپاسگزاریم.

References

- Abdolmaleki, J., & Ghanbari, S. (2021). Designing and Validating a Model of Team Building Competencies for School Principals': A Qualitative Study in the Field of Managerial Leadership. *Journal of New Educational Approaches*, 16, 1, 33, 163-184. (In Persian)
- Aktop, A., & Karahan, N. (2012). Physical education teacher s views of effective teaching methods in physical education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 1910 – 1913.
- Al Quda, A. H., Abd Rashid, S., Iffah, D., & Al Ani, N. A. (2018). The impact of blended learning in improving fitness elements at sixth grade students in jordan. *Journal of Entrepreneurship Education*. 21, 4, 1-9.
- Beni, S., Fletcher, T., & Ní Chróinín, D. (2017). Meaningful experiences in physical education and youth sport: A review of the literature. *Quest*, 69(3), 291-312.
- Blain, D. O., Standage, M., & Curran, T. (2022). Physical education in a post-COVID world: A blended-gamified approach. *European Physical Education Review*. 1-20. DOI: 10.1177/1356336X221080372
- Calderon, A., Scanlon, D., MacPhail, A., & Moody, B. (2021). An integrated blended learning approach for physical education teacher education programmes: teacher educators' and pre-service teachers' experiences. An integrated blended learning approach for physical education teacher education programmes: teacher educators' and pre-service teachers' experiences. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 26, 6, 562-577.
- Chan, W. K., Leung, K. I., Ho, C. C., Wu, C. W., Lam, K. Y., Wong, N., Tse, A. C. Y. (2021). Effectiveness of online teaching in physical education during COVID-19 school closures: A survey study of frontline physical education teachers in hong kong. *Journal of Physical Education and Sport*, 21(4), 1622-1628. doi:https://doi.org/10.7752/jpes.2021.04205
- Darvar, Z., Ghaderi, A., & Shokouhi, S. (2017). The importance of sports in primary schools. The first national conference of physical education and sports sciences, Islamic Azad University, Larestan branch, 1th Conference on Physical Training & Sport Sciences·Larestan.
- González-Calvo, G., Barba-Martín, R. A., Bores-García, D., & Hortigüela-Alcalá, D. (2022). The (virtual) teaching of physical education in times of pandemic. *European Physical Education Review*, 28(1), 205–224.
- Guthold, R., Stevens, G. A., Riley, L. M., & Bull, F. C. (2020). Global trends in insufficient physical activity among adolescents: a pooled analysis of 298 population-based surveys with 1· 6 million participants. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(1), 23-35.
- Howley, D. (2022). Experiences of teaching and learning in K-12 physical education during COVID-19: an international comparative case study. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 27(6), 608-625. https://doi.org/10.1080/17408989.2021.1922658
- Johnson, C. E., Erwin, H. E., Kipp, L., & Beighle, A. (2017). Student perceived motivational climate, enjoyment, and physical activity in middle school physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 36(4), 398-408.

- Kennedy, S. G., Smith, J. J., Estabrooks, P. A., Nathan, N., Noetel, M., Morgan, P. J., & Lubans, D. R. (2021). Evaluating the reach, effectiveness, adoption, implementation and maintenance of the Resistance Training for Teens program. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 18(1), 1-18.
- Konukman, F., Filiz, B., & Ünlü, H. (2022). Teachers' perceptions of teaching physical education using online learning during the COVID-19: A quantitative study in Turkey. *PLoS ONE* 17(6): e0269377. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0269377>
- Korcz, A., Krzysztozek, J., Łopatka, M., Popeska, B., Podnar, H., Filiz, B., Mileva, E., Kryeziu, A. R., & Bronikowski, M. (2021). Physical Education Teachers' Opinion about Online Teaching during the COVID-19 Pandemic—Comparative Study of European Countries. *Sustainability*, 13, 11730. <https://doi.org/10.3390/su132111730>
- Ming, Sh. (2023). Hurdling Physical Education Classes in an Online Learning Modality. *International Journal of Social Science and Human Research*, 6(2), 1273-1275. DOI: 10.47191/ijsshr/v6-i2-64
- Osborne, R., Belmont, R. S., Peixoto, R. P., de Azevedo, I. O. S., & de Carvalho Junior, A. F. P. (2016). Obstacles for physical education teachers in public schools: an unsustainable situation. *Motriz: rev. educ. fis.* 22, 4.
- Pan, C. Y., Chu, C. H., Tsai, C. L., Sung, M. C., Huang, C. Y., & Ma, W. Y. (2017). The impacts of physical activity intervention on physical and cognitive outcomes in children with autism spectrum disorder. *Autism*, 21(2), 190-202.
- Pozo, P., Grao-Cruces, A., & Pérez-Ordás, R. (2018). Teaching personal and social responsibility model-based programmes in physical education: A systematic review. *European Physical Education Review*, 24(1), 56-75.
- Prasetyo, A., Sir, I., & Amir, A. (2022). Learning Innovations in Physical Education, Sports, and Health during the Covid-19 Pandemic. *ETDC: Indonesian Journal of Research and Educational Review*, 1(2), 269-277.
- Romeo, A., Edney, S., Plotnikoff, R., Curtis, R., Ryan, J., Sanders, I., & Maher, C. (2019). Can smartphone apps increase physical activity? Systematic review and meta-analysis. *Journal of medical Internet research*, 21(3), e12053.
- Rosell, G. A. (2022). Challenges Encountered by Physical Education Teachers on Blended Learning Approach in Physical Education in times of Covid 19 Pandemic. *International Journal of Research Publications (IJRP.ORG)*. 95(1), 311-325. doi:10.47119/IJRP100951220222909
- Singh, A. S., Saliasi, E., Van Den Berg, V., Uijtdewilligen, L., De Groot, R. H., Jolles, J., & Chinapaw, M. J. (2019). Effects of physical activity interventions on cognitive and academic performance in children and adolescents: a novel combination of a systematic review and recommendations from an expert panel. *British journal of sports medicine*, 53(10), 640-647.
- Toprak, M., Avcı, Y. E., Cengiz, O. (2021). School Physical Education courses: A study on challenges and on restoring their functions. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 11(4), 306-315.
- Yen, L. H. J., & Hui, S. Y. S. (2022). Nurturing Future-Ready Learners in the new normal through Physical Education lessons: Reflections from two Singapore PE Teacher. *Proceedings of the 8th ACPES (ASEAN Council of Physical Education and Sport) International Conference, ACPES 2022, October 28th – 30th, Medan, North Sumatera, Indonesia.*

[Zeng, N., Ayyub, M., Sun, H., Wen, X., Xiang, P., & Gao, Z. \(2017\). Effects of physical activity on motor skills and cognitive development in early childhood: a systematic review. BioMed research international.](#)

